

Стимулювання інноваційної діяльності в контексті переходу до сталого розвитку

Подлесна В.Г., к.е.н

Державний вищий навчальний заклад «Українська академія банківської справи НБУ»,
м. Суми

Ще з кінця 50 –х років минулого сторіччя вчені, політичні та громадські діячі багатьох держав усвідомили необхідність зміни парадигми розвитку цивілізації. Принципове значення для формування нової парадигми розвитку мала Конференція ООН з питань навколишнього середовища і розвитку, яка відбулася у 1992 році і під час якої було визнано основою розв'язання економічних, екологічних, соціальних та ресурсних проблем перехід до моделі сталого розвитку. Сталий розвиток – це економічне зростання, за якого ефективно розв'язуються найважливіші проблеми життєзабезпечення суспільства без виснаження, деградації і забруднення довкілля [1].

Проблеми інноваційної стратегії розвитку української економіки ґрунтовно дослідили А. Гальчинський, В. Геєць, В. Семиноженко та інші науковці. Методи стимулювання інноваційної діяльності досліджено у працях Г. Бромберга, Л. Леонтєва, А. Поляніна та інших вітчизняних і закордонних дослідників.

Метою даної роботи є обґрунтування необхідності врахування закордонного досвіду стимулювання інноваційної діяльності та необхідності подолання негативних тенденцій у здійсненні бюджетно – податкової політики щодо інноваційної діяльності, особливо щодо екологічних інновацій.

Важливим завданням вітчизняної державної інноваційно - інвестиційної політики в контексті переходу до сталого розвитку є забезпечення раціонального природокористування. Здійснення раціонального природокористування потребує широкого впровадження в народне господарство інноваційних ресурсо – та енергозберігаючих технологій, природоохоронного устаткування та істотного оновлення основних фондів. Однією з важливих перешкод інноваційних перетворень вітчизняної економіки є те, що переважна більшість вітчизняних суб'єктів господарювання відчувають дефіцит фінансових ресурсів. В таких умовах необхідно посилити державну підтримку інноваційної діяльності, в першу чергу, спрямованої на вирішення екологічних проблем. Для суб'єктів господарювання в ринковій економіці пріоритетом є максимізація прибутку, тому їх інвестиційна активність щодо інновацій, які зазвичай характеризуються невизначеністю фінансових результатів від їх реалізації, є незначною.

На думку вітчизняних науковців, жодні економічні вигоди не можна визнати доцільними, якщо зростають показники захворюваності, інвалідності та смертності населення [1]. Саме держава повинна гарантувати громадянам забезпечення їх прав на чисте довкілля та пристойну якість життя. Тому одним із першочергових завдань, які необхідно реалізувати задля переходу до сталого розвитку, є удосконалення стимулювання інноваційної діяльності, що спрямована на вирішення екологічних та соціальних проблем. Також досвід країн, що досягли успіхів в реалізації інноваційної політики, свідчить про вагомий роль держави у стимулюванні інновацій.

В індустріально розвинутих країнах фінансування інноваційного процесу здійснюється як з приватних, так і з державних джерел. В США фінансові ресурси надходять від держави через федеральний і муніципальний бюджети (49 % в 2006 році) та від приватних фірм та організацій (46, 7 % у 2006 році). Університети, коледжі та приватні недержавні фонди фінансували НДДКР менше ніж на 5 %. В США наукові дослідження щодо виробництва нових конструкційних матеріалів на 35 % також фінансуються державою; в авіакосмічній промисловості на державні асигнування припадає близько 3/4 НДДКР. В європейських країнах в системі державного стимулювання НДДКР поєднуються прямі та непрямі методи підтримки інноваційного процесу (податкові пільги, пільгові урядові кредити). Така практика державної підтримки інноваційної діяльності застосовується у Франції, Австрії, Швеції [2]. У Франції, Швеції, Німеччині, Японії функціонують структури, які надають винахіднику субсидії на всіх етапах інноваційного процесу. Наприклад, у Франції Національне агентство сприяння науковим дослідженням надає за рахунок державних коштів фінансову допомогу головним чином «ризиковому бізнесу» – малим дослідницьким фірмам і незалежним дослідникам. Загалом пряме фінансування урядом малих і середніх підприємств і окремих дослідників досягає у Франції 50 % від витрат на створення нової продукції і технології. [3]. Зазначена закордонна практика підтримки інноваційної діяльності свідчить про те, що без державного фінансування наукових досліджень та надання субсидій і податкових пільг на всіх етапах інноваційного процесу забезпечення конкурентоспроможності вітчизняної економіки та перехід до інноваційної моделі розвитку ще довгий час залишатиметься орієнтиром розвитку, а не реальністю.

Щодо приватних інвесторів інноваційної діяльності, то доцільним вважаємо застосування також японського досвіду об'єднання зусиль приватних компаній та держави.

На початку XXI ст. в Японії основну частину джерел фінансування НДДКР склали приватні компанії. Досить розповсюдженою є співпраця приватних компаній та держави в формі спеціальних фондів та програмних досліджень, напрямок яких відповідає національним пріоритетам та визначається Міністерством зовнішньої торгівлі і промисловості Японії. Актуальним напрямом стимулювання інноваційної діяльності є японський досвід передачі приватним фірмам обладнання наукових лабораторій та результатів досліджень державних установ, університетів. Також при розробці ключових інновацій приватним фірмам, які випускають нову продукцію на базі новітніх технологій, в Японії надають на строк від 3 до 5 років значні (до 50 %) податкові пільги [2].

Перехід до сталого розвитку тісно пов'язаний з впровадженням такої інноваційної моделі розвитку економіки, що орієнтована на раціональне природокористування. Тому при здійсненні заходів щодо стимулювання інноваційно – інвестиційної діяльності необхідно надавати перевагу екологічним інноваціям. Стимулювання інноваційної діяльності, в першу чергу, в галузі раціонального природокористування повинне бути одним із пріоритетних напрямків вітчизняної бюджетно – податкової політики. Для початку необхідно відмовитись від практики призупинення окремих статей чинних законів, що передбачають стимулювання інноваційної діяльності, іншими законодавчими чи підзаконними актами. Також необхідно відмовитись від негативного досвіду блокування законами про державний бюджет України норм законів, що визначають фінансове забезпечення наукової діяльності.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Трегобчук В. Концепція сталого розвитку для України [Електронний ресурс]: Вісник НАН України. – 2002. - № 2. – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/Portal/all/herald/2002 - 02/7.htm>.
2. Полянин А.В. Методы инвестирования инновационной деятельности за рубежом / А. В. Полянин // Инновации. - .2008. - № 03 (113). – С. 97 – 101.
3. Бромберг Г.В. Налоговое стимулирование изобретательской, инновационной деятельности / Г. В. Бромберг А. В. Сурин // Инновации. - .2008. - № 05 (115). – С. 47 – 50.